

MÖNKIJÄ

– mikä, missä, miten?

 Välttä, muista – ennakoi.
LIIKENNETURVA

► MÖNKIJÄ – mikä, missä, miten?

T₃-luokan traktori (traktorimönkijä)

Tämä opas antaa perustietoja mönkijöiden turvallisesta käytöstä liikenteessä ja maastossa. Mönkijät luokitellaan käytön ja tyyppihyväksynnän perusteella kahteen pääluokkaan. Maastomönkijä on maastoajoneuvo, jota saa käyttää teialueella vain poikkeustapauksissa. Tieliikenteeseen hyväksytyt mönkijät ovat keveitä nelipyöriä tai nelipyöriä. Liikenteessä saa liikkua myös T₃-luokan traktoriksi hyväksytyllä mönkijällä.

Kaikki mönkijät on alun perin suunniteltu pääasiassa maastokäyttöön. Tämä vaikuttaa mönkijöiden ominaisuuksiin tieliikenteessä.

Kevyt nelipyörä (mopomönkijä)

Nelipyörä (tieliikennemönkijä)

Maastoajoneuvo (maastomönkijä)

► Onnettomuudet

Vuosina 2009-2010 sattui yhteensä 14 kuolemaan johtanutta mönkijä-onnettomuutta. Kaikki kuolleet olivat ajoneuvon kuljettajia ja he olivat valtaosin miehiä. Yleisimmät mönkijäonnettomuudet ovat teiltä suistumisia tai kaatumisia. Tyypillistä niissä on pään lyöminen esteeseen tai kuljettajan jääminen kaatuneen mönkijän alle. Usein onnettomuuteen joudutaan ilman kypärää ja humalassa.

► Mönkijöitä koskevia sääntöjä

Maastomönkijä on lain mukaan maastoneuvo, jota saa käyttää teialueella vain poikkeustapauksissa. Sillä saa ylittää poikkisuoraan tien. Lisäksi sillä saa ajaa tilapäisesti teialueella tarpeellista varovaisuutta noudattaen jos:

- kuljetustehtävä tai maaston olosuhteet tekevät maastossa liikkumisen kohtuuttoman vaikeaksi.
- teialueella ajamista on pidettävä tien turvallisen ylittämisen kannalta tarpeellisenä (jyrkästä mutkakohdasta voi siirtyä suoremmalle tieosalle tien ylittämistä varten).
- maastomönkijään on lisättävä polttoainetta sen käyttömaaston välittömässä läheisyydessä olevalla huoltoasemalla.
- maastomönkijä on siirrettävä maastoon tai maastosta yleiselle liikenteelle tarkoitetulla pysäköintipaikalla.

Mönkijän kuljettajan on aina oltava vähintään 15 vuotta täyttänyt. Alle 15-vuotias saa kuljettaa mönkijää vain suljetulla alueella. Se on voitava sulkea luotettavasti esimerkiksi aitaamalla ja siellä ajavaa on voitava valvoa ja opastaa laitteen käytössä. Oma piha-alue ei täytä suljetun alueen määritelmää. Mönkijälle on otettava liikennevakuutus sekä maastossa että tiellä liikuttaessa.

Mopomönkijällä ei saa ajaa kevyen liikenteen väylillä vaikka mopoi- lu olisi sallittu lisäkilvellä. Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja tien pientareella ajaminen on myös kielletty. Renkaiden tulee olla hyväkuntoiset ja keliin sopivat. Kevyessä nelipyörässä ja nelipyörässä on talvella käytettävä karkeakuvioisia renkaita.

AJONEUVOKOHTAISET VAATIMUKSET:

	Ajokorttiluokka tiealueella	Nopeus- rajoitus tiealueella	Nopeus maastossa	Nopeus jäällä	Kypäräpakko tiealueella ja maastossa	Määräaikais- katsastettava	Rekisteröinti
Kevyt nelipyörä (L _{6e} -luokka)	M	45	45	45	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Nelipyörä (L _{7e} -luokka)	B	tie- kohtainen	60	80	Kyllä	Kyllä	Kyllä
T₃-luokan traktori (traktorimönkijä)	T	40	40	40	Ei (suositellaan)	Ei	Kyllä
Maastoajoneuvo (maastomönkijä)	B	40	60	80	Ei (suositellaan)	Ei	Ei

Sallitut matkustajamäärät löytyvät tieliikennekäyttöön hyväksytyjen mönkijöiden rekisteröintitodistuksesta. Perävaunun vetämiseen ja perävaununmassoihin liittyviä ohjeita löytää parhaiten mönkijän käyttöohjekirjasta ja mönkijän vetokytkimestä. Käyttöohjekirjasta saa muutoinkin arvokkaita vinkkejä ajoneuvon turvalliseen ja oikeaan käyttöön.

► Painonsiirrolla vakautta ajoon

Mönkijä on korkea, kapea ja lyhyt. Nämä asiat vaikuttavat myös käsiteltävyyteen. Taka-akselilla ei ole tasauspyörästöä, joten liukkaalla alustalla mönkijä lähtee verrattain helposti sivuluisuun. Renkaissa käytetään vähäistä ilmanpainetta (0,25-0,5 kg/m²). Nämä ominaisuudet aiheuttavat sen, että mönkijää pitää ajaa ennakoivasti ja aktiivisesti. Aktiivinen ajo tarkoittaa sitä, että kuljettaja käyttää omaa vartaloaan vakauttamaan laitteen kulkua. Kehon käyttö on tärkeää, sekä maastossa, että tiellä. Kaarreajossa mönkijä pyrkii kallistumaan ulkokaarteeseen suuntaan. Painotus sisäkaarteeseen puolelta vähentää kallistumista oleellisesti. Jarrutuksissa painoa viedään taakse. Kun painoa saadaan myös takarenkaille, sujuu jarrutus rauhallisemmin. Äkkinäisessä jarrutuksessa näin ehkäistään

myös perän nouseminen ilmaan. Ennen mönkijän käyttöönottoa tutustu varsinkin ajoneuvon jarrujen toimintaan, niiden toimintapa voi olla erilainen laitteesta riippuen.

Maastoajossa painonsiirto on ensiarvoisen tärkeää. Mutkissa siirretään painoa sisäkaarteeseen puolelle, kuten kestopäällysteelläkin. Mäkeä noustessa painoa viedään hieman eteen, jotta eturenkaat pysyisivät maassa varmemmin. Mäkeä laskeudutaan pitämällä paino takana. Jos mönkijällä pitää nousta erittäin jyrkkä mäki tai ylittää jyrkkäreunainen oja, on kuljettajan turvallisinta ajaa seisten tai ajaa toinen polvi mönkijän istuimella. Näin kuljettajalla on paremmat mahdollisuudet siirtää painoa nopeasti sinne, missä sitä tarvitaan.

► Oikeat ajolinjat tuovat turvallisuutta

Turvallinen eteneminen tiellä edellyttää oikeiden ajolinjojen omaksumista. Mutkat ajetaan mönkijällä niin, että vältetään tiukkojen käännosten tekeminen. Oikeaoppisesti tiukkaan kaarteeseen ajetaan siten, että käännöksen tultaessa vähennetään vauhtia ja käännöksen lähdetään oman ajokaistan ulkolaidasta. Mutkan pohjassa ajolinja käy oman ajokaistan sisälaidassa ja mutkasta ajetaan ulos siirtyen hiljalleen oman ajokaistan ulkolaitaan. Näin vältetään teräviltä käännoksiltä, jotka ovat mönkijälle etenkin kovassa vauhdissa vaarallisia. Nopeus pitää olla sellainen, että pysyt omalla ajokaistallasi.

► Ajolinjat tärkeitä myös maastossa

Maastossa kuljettaja joutuu kaiken aikaa suunnittelemaan reittiä ja miettimään ennakkoon mistä aikoo ajaa. Ennakointi tuo pelivaraa ja eteneminen on sekä tehokasta että turvallista. Vauhti tulee pitää tasaisena, koska erityisesti vaikeassa maastossa tasainen kaasun käyttö on perusedellytys etenemiselle. Tärkeää on myös hallita epätasaisen maaston ajamisen perusteet. Mönkijän kaatuminen mäessä tavalla tai toisella on ollut syy moneen mönkijäonnettomuuteen. Mönkijä on ajettava mäkeen aina kohtisuoraan; oltiinpa menossa sitten ylös tai alas. Etenkin viistosti laskeutuminen on vaarallista, sillä mönkijä kaatuu varsin helposti etukulman yli rinteessä, koska kuljettajan ja ajoneuvon yhteispainopiste on varsin korkealla.

► Ajovarusteet

Kypärä on mönkijällä liikkuvan tärkein turvallisuusvaruste. Lain mukaan kypärän käyttövelvoite koskee nelipyörällä (tieliikennemönkijä) ja kevyellä nelipyörällä (mopomönkijä) liikkuvia. Järkevä mönkijällä liikkuva suojaa päänsä aina ajaessaan. Kypärämalleja on tarjolla monia. Kypärää hankkiessa kokeile päähäsi eri malleja ja kokoja. Käytä hyväksesi myyjän asiantuntemusta ja keskustele muiden mönkijäliikkujien kanssa eri kypärämallien hyvistä ja huonoista puolista. Työkäyttöön on suunniteltu omat kypärät. Hyväkään kypärä ei suojaa, jos sen hihna on jätetty kiinnittämättä. Kiinnitä huomiota myös kypärän väriin. Kirkkaat ja erottuvat värit kypärässä tuovat lisäturvaa liikenteessä. Jos käytössäsi on avokypärä niin erilliset ajolasit suojaavat silmiä vaihtelevissa oloissa ja käyttömaastoissa. Käytä hyväksytyä suojakypärää.

Ajoasu vähentää vammoja onnettomuustilanteessa. Se tarjoaa myös suojaa kylmyyttä, tuulta ja kosteutta vastaan. Värikäs ajoasu helpottaa kuljettajan erottumista liikenteessä. Erilaiset selkäpanssarit, tuki- eli munuaisvyöt ja niskatuet ovat välttämättömiä kaatumis- tai törmäystilanteissa. Ajokenkien tulisi onnettomuustilanteessa antaa suojaa iskuilta

ja suojata jalkojen luita ja lihaksia. Asianmukaiset ajohanskat suojaavat käsiä. Ne eivät saa haitata ajoneuvon hallintalaitteiden käyttöä.

► Kuljettaja ja matkustaja

Tieliikennekäyttöön hyväksytyyn mönkijän rekisteröintitodistuksesta selviää, saako kyseisellä ajoneuvolla kuljettaa matkustajaa. Matkustajaa varten ajoneuvossa tulee olla erilliset käsi- ja jalkatuet. Ennen matkaan lähtemistä kannattaa harjoitella yhdessä matkustajan kanssa mönkijällä liikkumista. Mönkijän ohjaaminen ja hallinta vaativat kyydissä olevilta painonsiirtoa esimerkiksi kääntymistilanteessa. Muista, että mönkijä käyttäytyy matkustajan kanssa aivan eri tavalla kuin yksin ajettaessa. Lisää tarvittaessa ilmanpainetta mönkijän renkaisiin silloin kun kuljetat matkustajaa ajoneuvossa. Katso lisää ohjeita matkustajaan kuljettamiseen liittyen mönkijän käyttöohjekirjasta.

► Lapset ja mönkijät

Mönkijä ei ole lasten lelu. Alle 15-vuotias ei saa ajaa mönkijällä muualla kuin suljetulla alueella. Suljetulla alueella ajavaa lasta pitää voida ohjata ja opastaa turvalliseen liikkumiseen ja ajoneuvon hallintaan. Ohjaamiseen ja opastamiseen voi pyytää apua esimerkiksi alueen moottorikerhoista.

► Mönkijän kuljettaminen auton perävaunussa

Perävaunun ja perävaunua vetävän ajoneuvon rekisteröintitodistuksesta selviää painorajat näihin kuljetuksiin. Huomioon tulee ottaa myös vetoauton kuljettajan ajokorttiluokka, kaikkiin kuljetuksiin ei välttämättä riitä henkilöauton ajokortti (B-luokka).

Mönkijän ja muun auton perävaunuun sijoitettavan kuorman sidontaan pitää kiinnittää erityistä huomiota. Perävaunussa oleva kuorma ei saa ajon aikana liikkua mihinkään suuntaan. Älä sido mönkijää kiinni perävaunuun kiinnitysliinoilla jousituksesta. Kaikki muu irtotavara on myös kiinnitettävä perävaunun kuormansidontalengkeihin asianmukaisilla tähän tarkoitukseen suunnitelluilla kuormansidontavälineillä.

► Keskeisiä mönkijöitä koskevia määräyksiä

- Mönkijällä maastossa liikkuvan on aina hankittava maanomistajan tai -haltijan lupa ajamiseen.
- Mönkijän kuljettajan on aina oltava vähintään 15-vuotta täyttänyt. Tätä nuorempi saa ajaa mönkijällä vain suljetulla alueella ohjatusti ja valvotusti.
- Maastomönkijä on lain mukaan maastoajoneuvo. Sillä saa ajaa tiealueella vain tietyissä erityistapauksissa kuten tien ylityksessä.
- Kaikilla mönkijöillä tulee olla liikennevakuutus.
- Mönkijällä ei saa ajaa kevyen liikenteen väylillä, vaikka mopolla ajaminen olisikin sallittua.
- Tiealueella tieliikennemönkijällä, mopomönkijällä tai traktori-mönkijällä saa kuljettaa matkustajia rekisteröintitodistuksen mukaisesti.
- Mopo- ja tieliikennemönkijässä on käytettävä talvikäyttöön sopivia karkeakuvioisia renkaita joului-, tammi- ja helmikuussa.
- Mönkijöillä ei saa ajaa virallisilla kelkkareiteillä.
- Rattijuopumussäännökset koskevat myös mönkijällä liikkuvaa – maastossakin.

Välitä, muista – ennakoi.
LIIKENNETURVA

www.liikenneturva.fi

2012